

# Når havbodrenge skal gå i skole

Af Frederik Madsen Leerskov (1853-1928)

*Hans Frederik Carl Madsen Leerskov var bestyrer og senere ejer af Færgegaard i Thy. Den følgende vignette må antages at være skrevet for knapt 100 år siden, da Frederik Madsen Leerskov solgte gården og levede som rentier/pensionist på Hundborgvej i Thisted. Se i øvrigt artiklen om Færgegaard. Den gamle retskrivningsform og dialekt er bevaret i fortællingen. (Anders Leerskov).*

Det var sløjt med Skolegangen derude i Fiskerlejet; så sløjt, at én af Lærerne opgav det hele og slog sig på Politik. Forsømmelseslisterne var fulde af Mulkteringer, som Sogneraadet havde den største nød med at få indkasseret. Men den værste til at forsømme Skolen var dog Kræn Støjholms Jens. Han kom kun i Skole, naar det var "Ødevej". Naar Himmel og Hav "stod i et" og hvæsende Stormbyger legede Himmelspræt med Taget af de gamle Rønner, saa stillede Jens. Saa var der nemlig ikke noget at gøre hjemme med at bære Redskaber til Havet, gaa op i Landet med Fisk eller plukke Bær i Klitten. "Saa ka Jens fo Staan te et!" sagde Kræn Støjholm.

Sogneraadet og Skolekommissionen havde længe spekuleret paa, hvorledes man bedst skulde bibringe Havboerne noget mere Respekt for Videnskaben. Mulktsystemet slog ikke til, og man ville saa prøve om en alvorlig Formaning til Forældrene ikke skulde kunde hjælpe. Præsten, som repræsenterede Skolekommissionen og Sogneraadsformanden, Peder Østergaard kom saa en Dag i den Anledning til Fiskerlejet og stiledede strax mod Kræn Støjholms Hus, en forfalden gammel Rønne, hvorom Sagnet gik, at den ikke var bygget af Menneskehænder, men skabt ved Tidernes Begyndelse. I Huset var 2 Stuer med Lergulve, hvis Huller og Fordybninger ogsaa vidnede om Husets Alder.

Paa den løse Bænk ved Bordet, som flød med

afgnavede Fiskeben, spildt Mælk og Grødklat-ter, sad Kræn Støjholm og smurte sine Havstøvler. Han var stor og bred med kraftigt graasort Haar og Skjæg, lidt rund i Ryggen af den megen Roning, troskyldig og tilforladelig af udseende, men med et lunt Blink i Øjekrogen og et tragikomisk svedent Træk om Mundvigene, der tydeligt fortalte, at her havde man en af de gode gamle durkdrevne "Graaben" for sig.

Det raslede ved Dørklinken, Kræn Støjholm saa op og et stort svedent Grin kom frem, da han saa Præsten og Sogneraadsformanden træde ind. Den mægtige støvle gled af Armen og børsten kom med et Svup ned i Tranpøsen. Han rakte den store tranfedtede Næve frem mod de indtrædende: "Nej si – nej si, der haar vi vo gjæv Hr. Pastor aa søde Bar vo gue Pi'r Østergor – Godav, Godav – Bolette, Bolette stræb aa kom, der er Fremmed, stue Fremmed – din So!" Med dette udraab strøj han med Armen Maaltidsresterne af Bordet. Bolette kom, tyk og vraltende, mumlede "Valkommen!" og gik Bordet efter med en vaad Karklud. Hun havde sikkert engang set godt ud, men nu bar Ansigtet alt for tydelige Kjendemerker om, at Brændevinen ikke altid havde kostet 10 kr. flasken, og Haaret stod som en strittende Høvisk om Hovedet paa hende.

Præsten og Formanden blev placeret paa Vægbænken for Enden af Bordet, og Kræn Støjholm begyndte med at udtrykke sin Beklagelse over "te di haad hat æ Vind imud, da di gik herud, men de forstaar sæ – tilføjede han – saa haar I ed da osse mæ æ Vind naar I ska tebaag!"

Præsten rømmede sig: "Ja min kjære Christen Støjholm, vi er nu ikke kommen for at tale om Vejr og Vind, vi er kommen for at tale et indtrængende Alvorsord med Dem om Deres Søn, Jens. Han forsømmer Skolen i en utilladelig Grad, og det maa da staa Dem klart, min gode Christen Støjholm, at det vil være en stor

Synd mod Drengen, om han i al sin Levetid skal vandre rundt i Uvidenhedens Mørke, ikke have mindste Kjendskab til det Dyrebare, som ethvert Guds Barn bør vide, ikke have Kjendskab til denne syndige Jammerdal, hvor det dog er nødvendigt, at man kan læse og skrive. Jens forsømmer Skolen atter og atter, heri maa ske en forandring, hvis De vil Deres Barns Vel.

Kræn Støjholm, hvis Ansigt under Præstens Tale havde antaget et komisk andægtigt Udtryk, foer nu op: "Hør, næ ve Do int hør, Bolette, den Sattens Knæjt vil int go i Skuel, hvor ve han hen den Skinting!" Han staar her i æ Frammers!", sagde Bolette, medens hun vrikkede ud i Kjøkkenet.

Jens, som hvad det svedne angaar, var en tro Kopi af Faderen, kom til Syne i Døraabningen. Med udstrakt Arm pegende paa Drengen tordnede Kræn Støjholm: "No der er Do Din grimme Dreng, føj Dæ an Din grimme Dreng, som int vil go i Skuel, føj dæ an!"

"Ja, det er nu godt nok," sagde Præsten, "men hvorfor er han f. ex. ikke i Skole i Dag?"

"Ja, sej Di Hr. Pastor," brølede Kræn Støjholm, "hvans fuer æ do int i Skuel i Daa, Din skide Knæjt?"

"I saa jo siel Faar te æ sku blyv hjem aa klov Krog op!" kom det rapmundet fra Jens.

"Næ hør Hr. Pastor, næ vil I int hør, han er en Fortabelsens Barn, han sejer hans Faar imud, saa I ka siel si, te han æ int næm aa av."

Sogneraadsformanden, som hidtil havde hørt stiltiende til, anmodede paa dette tidspunkt Kræn Støjholm om at betale elleve Kroner i

Skolemulkter. "Ølle Kroner! Æ Do fræ de Vid Pir, hvor sku æ haa aal dem Pæng fræ, æ ejer hverken søl eller Kobber eller Papir i mi Hus, de æ akoraat bestemt, som æ sejer Dæ Pir, tro mæ no". "De er slem, fo saa blyv æ Sovnraa nøj te aa folaang Afsoning", sagde Formanden. "Avsoning – hvans Avsoning – Do minner val Forsoning, bitte Pir!" "Nej, fortsatte Formanden; æ minner Afsoning aa æ Bød po æ Raastov i Thisted, der ku ed vær, Do ku kom po ajer Taanker, Kræn Støjholm!"

Med et skjævende Sideblik til Præsten rejste Kræn Støjholm sig og stak Næsen lige ind i Ansigtet paa Sogneraadsformanden.

"De ka vær, te Do trov, te Do ka fo mæ ai Thisti po æ Raastov, bette Pir – de ka vær, te Do lægger an æpo, te aa faa mæ i Arrist po æ Raastov, hva – De ka vær Do minne, te Bolette aa Jens ska sult aa tøst de Staan æ seier po vaan aa Brø eller en aien lempele Kost i æ Snathvol, hva. Do æ en klog Mand aa en lær Mand – Do æ Formand aa svær Gormand aa haar Pæng epo Rente, men Do æ ilival uden Fornæmmels. – Ja æ Præjst mo gjar hør ed – en stue Tosk, naa Do int ka tink te de vil kost æ komune manne Pæng aa fø Bolette aa Jens di staan æ æ hen. Æ Komune haa hat manne vag Sovnraa, men den Sovnraa vi haar no æ Satten regir mæ etter min ring Fostand den vagest te vi haa hat ino".

Præsten var allerede ude af Døren og Sogneraadsformanden fulgte skyndsomt efter.

Kræn Støjholm sendte med et lunt grin et mægtigt Skraatobakssprøjt ned i et af Lerhullerne og tog atter fat paa Transtøvlerne.